

Archeo-rapport 341

De archeologische opgraving aan de Caesarlaan te Tongeren

Vanessa Vander Ginst & Maarten Smeets

**Kessel-Lo, 2015
Studiebureau Archeologie bvba**

Archeo-rapport 341

De archeologische opgraving aan de Caesarlaan te Tongeren

Vanessa Vander Ginst & Maarten Smeets

**Kessel-Lo, 2015
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeo-rapport 341 De archeologische opgraving aan de Caesarlaan te Tongeren
---

Opdrachtgever:	DFM Architectural Office bvba
Projectleiding:	Maarten Smeets
Leidinggevend archeoloog:	Vanessa Vander Ginst
Auteurs:	Vanessa Vander Ginst Maarten Smeets
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

D/2015/12.825/84

Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2015, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve fiche

Site	Tongeren - Caesarlaan
Locatie	Provincie Limburg, Gemeente Tongeren, Caesarlaan
Lambert 72- coördinaten	Hoekpunt 1: X226844.70, Y164204.91 Hoekpunt 2: X226843.14, Y164193.15
Oppervlakte projectgebied	Ca. 400 m ²
Kadastergegevens	Tongeren, Afdeling 7: Sectie A: perceelsnummers: 521/02D
Opdrachtgever	DFM Architectural Office bvba, Sint-Truidersteenweg 30, 3700 Tongeren
Vergunningsnummer	2015/312
Vergunningshouder	Vanessa Vander Ginst
Bijzondere voorwaarden	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving: Tongeren, Hasseltsesteenweg (Project Favoreel)
Termijn veldwerk	26 en 27-11-2015

Aard van de bedreiging	Afbraak funderingen huidige gebouw (onder begeleiding van een archeoloog). Het vrijgekomen vlak wordt geregistreerd en verdiept tot de beoogde verstoringsdiepte
Archeologische verwachting	Gelegen binnen de zone van het beschermd monument 'Gallo-Romeins tempelcomplex' en grenzend aan het beschermd monument 'Romeinse muren'.
Wetenschappelijke begeleiding	Geen

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1 Inleiding	p. 3
1.1 Algemeen	p. 3
1.2 Beschrijving van het onderzoeksgebied	p. 3
1.3 Archeologische en historische voorkennis	p. 4
1.3.1 Tongeren	p. 4
1.3.2 De Centrale Archeologische Inventaris	p. 6
1.3.3 Cartografie	p. 8
1.4 Onderzoeksopdracht en vragenstellingen	p. 9
Hoofdstuk 2 Werkmethode	p. 11
Hoofdstuk 3 Analyse	p. 13
3.1 Lithostratigrafische en bodemkundige opbouw	p. 13
3.2 Het sporen- en vondstenbestand	p. 13
Hoofdstuk 4 Besluit	p. 19
Bibliografie	p. 21
Bijlagen (CD-rom)	
Bijlage 1: Sporeninventaris	
Bijlage 2: Vondsteninventaris	
Bijlage 3: Fotoinventaris	
Bijlage 4: Profieltekeningen	

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Algemeen

Wegens de plannen voor een nieuwbouw legde Onroerend Erfgoed een archeologische opgraving op (vergunningsnummer 2015/312) op een terrein gelegen op de hoek van de Caesarlaan en de Hasseltsesteenweg te Tongeren. Het veldwerk, dat in de bijzondere voorwaarden omschreven staat als een begeleiding der werken, werd uitgevoerd door Studie bureau Archeologie bvba op 26 en 27 november 2015.

1.2 Beschrijving van het onderzoeksgebied

Het projectgebied is kadastraal gekend als Tongeren, Afdeling: 7, Sectie: A, perceelsnummers: 521/02D en ligt op ca. 200 m ten noordoosten van de ring rond Tongeren (fig. 1.1 en fig. 1.2). De westzijde van het perceel wordt begrensd door de Romeinse muur, die geïncorporeerd was in de afgebroken woning. Het perceel valt binnen het beschermd monument *Gallo-romeins tempelcomplex* (MB 13/10/1997) en grenst aan het beschermd monument *Romeinse muren* (KB 21/09/1962).

Het projectgebied valt ook binnen de grens van de vastgestelde zones van stadscontext waarbij voor Tongeren de 2de-eeuwse stadsomwalling als grens genomen werd¹.

Geo-archeologisch gezien is het projectgebied gesitueerd in de (zand)leemstreek (fig. 1.3).

Fig. 1.1: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het projectgebied (©Databank Ondergrond Vlaanderen).

¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140056>

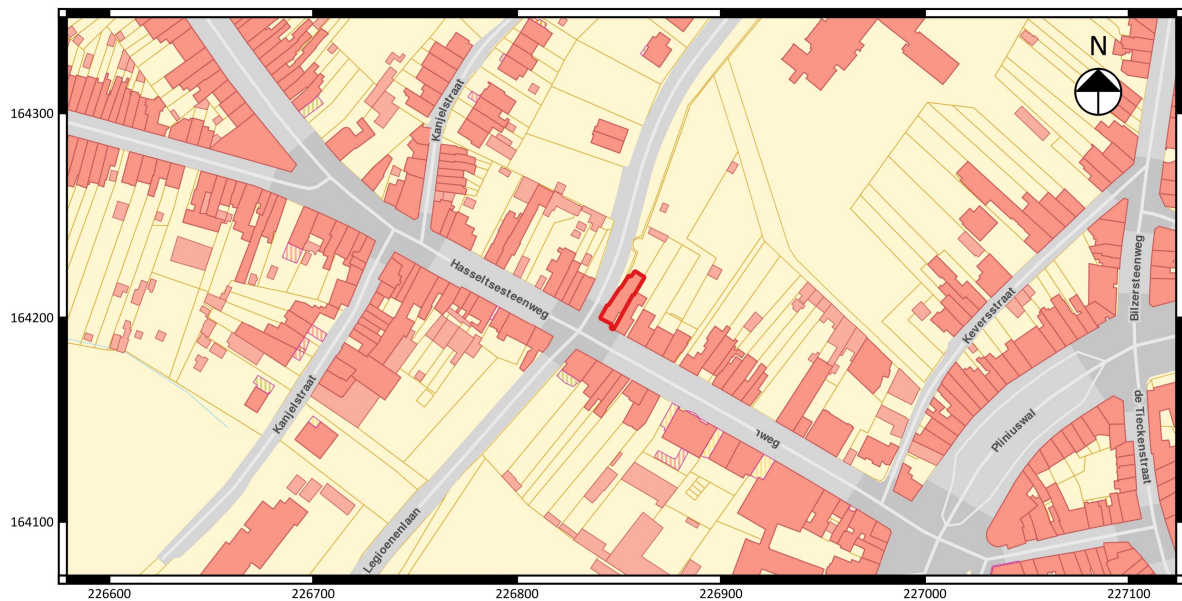

Fig. 1.2: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied (©CADGIS).

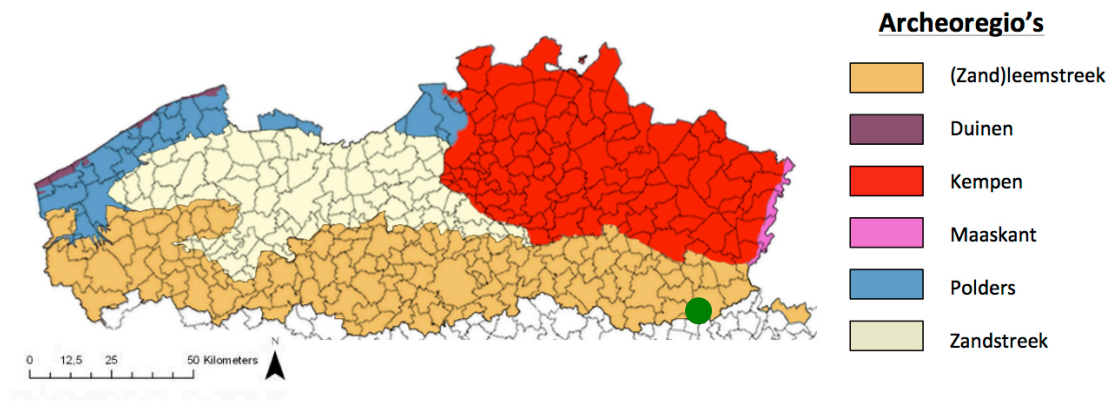

Fig. 1.3: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's².

1.3 Archeologische en historische voorkennis

1.3.1 Tongeren

Tongeren is vooral gekend als een Romeinse en middeleeuwse stad, maar tijdens recente opgravingen in het noordelijk deel van de stad zijn ook vindplaatsen uit de prehistorische periode aan het licht gekomen. Zo werden tijdens de opgravingen aan de Elfde Novemberwal - naast neolithische artefacten - ook enkele microlithische elementen opgegraven die wellicht tot een mesolithische context behoorden. Er kwamen ook sporen uit de brons- en ijertijd aan het licht. Het prehistorisch loopniveau zou weinig of niet verschillen van het latere Romeins loopniveau³.

² <https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

Rond de stichting van de stad Tongeren werd in het verleden al behoorlijk veel gespeculeerd. Geruime tijd werd de stad geassocieerd met het *Atuatuca* uit de tijd van de Gallische oorlogen. Dit *Atuatuca* was tijdens de 1ste eeuw v.C. gekend als een versterkte plaats in het midden van het land van de Eburonen. Hier zou Caesar in 54 v.C. de Romeinse legioenen van Sabinus en Cotta en in 53 v.C. die van Q. Cicero hebben gelegeerd. De toponymische gelijkenis, de functie als belangrijk wegenknooppunt, de talrijke vondsten van zgn. *Avauciamuntjes* en vroege vormen van aardewerk (met name terra sigillata) werden aangehaald als bewijs voor deze hypothese.

Vervolgens werd de stichting van de stad in 15 v.C. geplaatst en interpreteerde men de site als een militair fort dat dienst deed voor de verplaatsing van de Romeinse troepen naar de Rijn of als bevoorradingskamp. De aanwezigheid van een V-vormige gracht en een houten palissade in een polygone vorm leken deze hypothese te ondersteunen. Op een aantal plaatsen in Tongeren werden deze grachten aangetroffen, waardoor men dacht een typische vorm van een Romeins kamp te herkennen. Ook zouden de *Avauciamuntjes* vooral in het zuidelijke deel van Tongeren voorkomen en niet in de zogenaamde "streetgridzone". Men gaat dan uit van een militair kamp in het noorden met een autochtone vicus in het zuiden. Een aantal elementen in de bewijslast voor de bovenstaande hypothese zijn inmiddels weerlegd. Zo zouden de *Avauciamuntjes* zowel in het noordelijke als het zuidelijke deel van de stad voorkomen. Opgravingen aan de Koninksemsteenweg hebben wellicht ook delen van het rechthoekig stratenplan blootgelegd. De eerder aangetroffen grachten rondom Tongeren worden nu ook jonger gedateerd.

Archeologisch onderzoek van de voorbije jaren heeft voor het eerst delen van de oudste bewoningsfase van Tongeren blootgelegd. De sporen lijken iets jonger te zijn (10 v.C.), zijn militair van aard maar behoren niet noodzakelijk tot een militaire fase (fort). De gangbare hypothese is nu dat het Romeinse leger wel aanwezig moet zijn geweest voor de aanleg van de stad en meerbepaald het strak aangelegd stratenplan. Deze fase wordt gekenmerkt door een grote hoeveelheid importaardewerk uit het Middellandse Zeegebied. Vooral de militaire sector van de samenleving zou gemakkelijk toegang hebben gehad tot dit soort aardewerk.

Na het verdwijnen van de militaire aanwezigheid in Tongeren verschijnen op verschillende plaatsen in de stad tweeschepige woonstalhuizen, gebouwd in inheemse traditie (huistype Alphen-Ekeren). Deze huizen - die met hun kopse kanten georiënteerd zijn op de wegen - lijken slechts één generatie bewoond te zijn geweest⁴.

Omstreeks het midden van de eerste eeuw werden deze woonstalhuizen door meer geromaniseerde woningen vervangen. Deze huizen straalden een meer Romeinse allure uit, onder meer door de aanwezigheid van beschilderd pleisterwerk in het interieur. Dit element, samen met een verhoogd aandeel aan luxegoederen (zoals tafelservies in terra sigillata en Belgische waar), wijst op een stijgende Romeinse invloed. Deze fase eindigde met de Bataafse opstand in 69 n.C., waarbij de meeste huizen zijn afgebrand. Deze opstand heeft in Tongeren een herkenbare brandlaag achtergelaten, hetgeen door archeologen wordt gebruikt om de vroege en de latere bewoningsfasen van elkaar te onderscheiden⁵.

Op het einde van de 1ste en begin van de 2de eeuw wordt de eerste stenen stadsomwalling gebouwd. Deze stadsmuur is op sommige plaatsen nog gedeeltelijk bewaard gebleven. De muur heeft een

³ Vynckier, De Bie & Vanderhoeven 1995: 137.

⁴ Bij opgravingen aan de Sacramentstraat en de Kielenstraat werden gebouwrresten aangetroffen die afwijken van deze traditie en mogelijk wijzen op een hogere status van de bewoners.

⁵ Bij een opgraving aan de Sacramentstraat werd handgevormd aardewerk aangetroffen binnen de vroeg-Romeinse context wat elders in de stad niet het geval is. Mogelijk wijst dit erop dat de bewoning in het noordelijke deel van de stad langer vasthield aan de eigen inheemse tradities.

omtrek van 4544 m en was oorspronkelijk voorzien van één tot drie V-vormige verdedigingsgrachten. Langsheen de rand van de stad waren verschillende poorten aanwezig op de belangrijkste uitvalswegen naar het platteland. Tijdens een aantal archeologische opgravingen van beperkte omvang werd de aanwezigheid van oude afvalkuilen en bouwlagen aangetroffen onder de muurfundering. Het hiermee geassocieerd vondstmateriaal dateert uit het einde van de 1ste en begin van de 2de eeuw. Het oprichten van de muur zou dan binnen de regeerperiode van Trajanus (98-117 n.C.) geplaatst kunnen worden⁶.

In deze periode wordt ook de bouw van een monumentale tempel in oosten van de stad gesitueerd. Op de locatie van een ouder cultusgebouw in vakwerk werd dan een stenen tempelcomplex aangelegd. Op een podium kwam een bijna vierkante cella (13,65 x 16 m) voor die was omgeven door een ommegang of zuilengaanaderij. De cella was bereikbaar via een trap. Tijdens de opgravingen werden hier enkele fragmenten van godenbeelden gevonden.

Over de laat-Romeinse periode en de overgang naar de middeleeuwen is weinig gekend. Bewoningssporen uit deze periode komen zowel binnen als buiten de kleinere 4de-eeuwse stadsmuur voor. Deze stadsmuur zou dan wellicht een meer verdedigende functie hebben gehad. Bij de opgraving aan de Onze Lieve Vrouw-basiliek werd een laat-Romeinse basilica gevonden met een mogelijk christelijk karakter. Op deze plaats stond eerder een villa urbana. De verandering in functie wijst mogelijk op een verandering in culturele omstandigheden. Ook in de wijze van begraving is een verandering merkbaar. Het gebruik van tumuli, wat gezien kan worden als een lokale interpretatie van de Romeinse gewoonten met betrekking tot crematie, wordt verlaten ten voordele van inhumatie. De rol van Tongeren tijdens de vroege middeleeuwen is niet duidelijk.

In de Karolingische periode wordt een nieuwe kerk gebouwd en wordt een kapittel van kanunniken gesticht. Dit christelijke centrum van Tongeren zou de kern hebben gevormd voor latere ontwikkelingen in Tongeren. In de 13de eeuw werd een aanvang genomen met de bouw van de Gotische Onze Lieve Vrouwebasiliek. Rond deze basiliek ontstonden nieuwe handelswijken, verzorgingstehuizen en ambachtswijken. Deze werden na de bouw van de 13de-eeuwse stadsomwalling uitgebreid met verschillende kloosters en een begijnhof.

Tongeren werd in 1677 bijna volledig verwoest door de troepen van Lodewijk XIV waarna het tot in 1830 duurde voor er terug van een heropleving kon gesproken worden.

1.3.2 De centrale archeologische inventaris

In de databank van de Centrale Archeologische Inventaris komen talrijke archeologisch gekende vindplaatsen voor in de omgeving van het projectgebied (fig. 1.4).

Ten westen van en geïncorporeerd in de afgebroken woning op het projectgebied zijn delen van de 2de-eeuwse Romeinse stadsmuur bewaard gebleven (CAI 207932). Deze stadsmuur is sinds 21/09/1962 als monument beschermd⁷. Ook de CAI-nummers 51776, 51777 en 40412 verwijzen naar de Romeinse stadsomwalling.

Nog op CAI-locatie 50412 werden resten aangetroffen van drie V-vormige grachten die bij de muur hoorden en ook resten van de laat-Romeinse, 4de-eeuwse stadsmuur, met bijhorende torens en een bijhorende gracht⁸.

⁶ Vanvinckenroye 1975: 34-41.

⁷ <https://beschermingen.onroerend-erfgoed.be/object/id/OLOOO839/>

⁸ <http://cai.onroenderfgoed.be/>

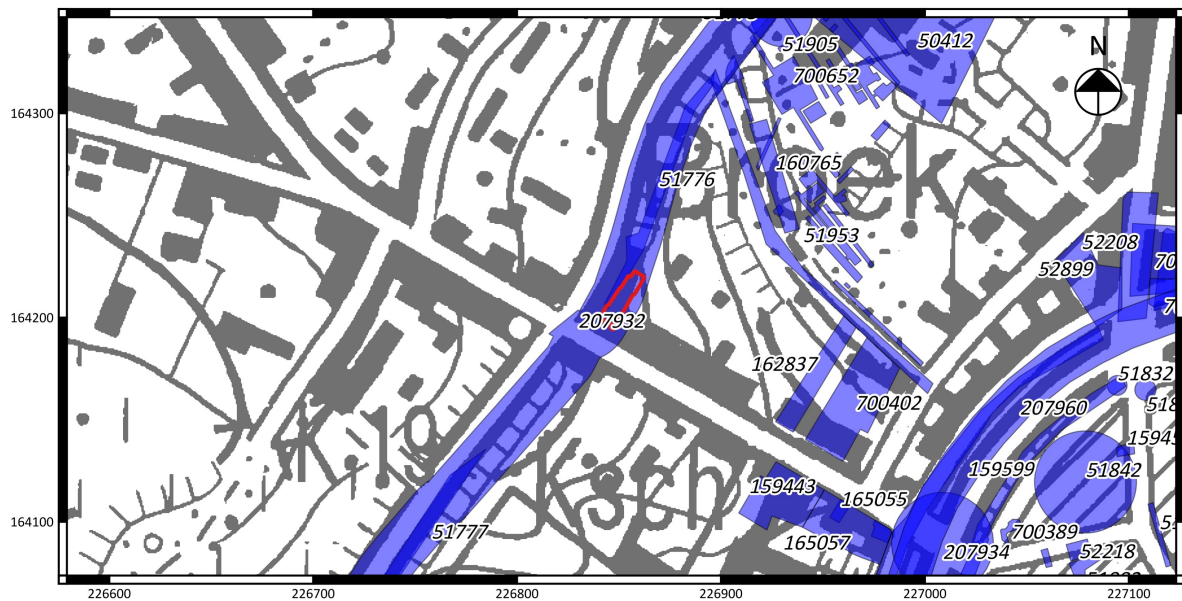

Fig. 1.4: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied⁹.

Ter hoogte van CAI 700652 en 160765 werden resten van twee tempels aangetroffen (fig. 1.5). De eerste tempel heeft een vroeg-Romeinse ouderdom en was opgebouwd in vakwerk. Aan het eind van de 1ste - begin van de 2de eeuw wordt op dezelfde plaats een stenen tempelcomplex gebouwd met een bijna vierkante cella (13,65 m x 16 m) aangelegd op een podium omgeven door een omegang (zuilengallery). De cella was bereikbaar via een trap (fig. 1.4). Tijdens het onderzoek werden een aantal fragmenten van godenbeelden gevonden samen met de bekroning van een Jupitergigantenzuil¹⁰. Het tempelcomplex is sinds 13/10/1997 beschermd als monument¹¹.

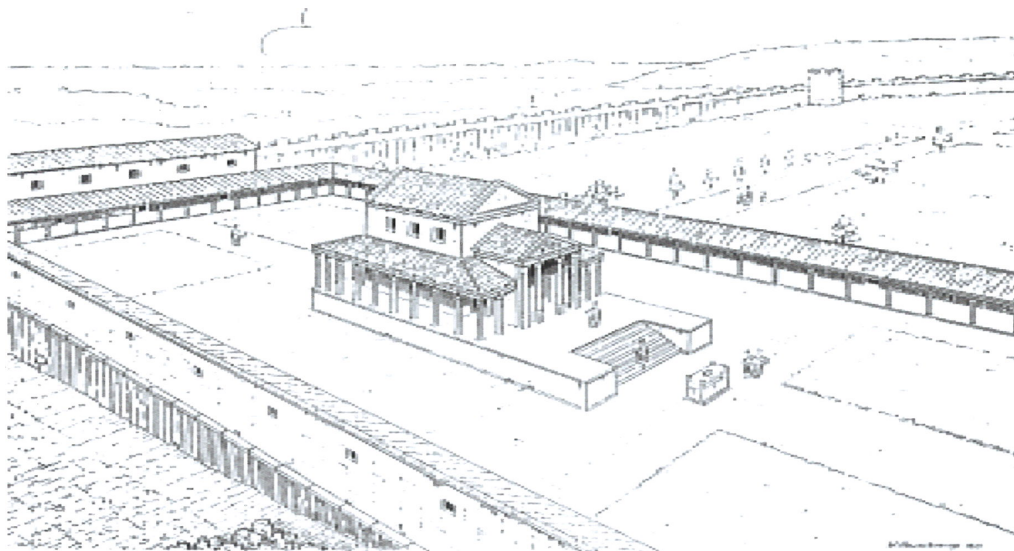

Fig. 1.5: Reconstructietekening van het tempelcomplex¹².

⁹ www.agiv.be

¹⁰ Cosyns e.a. 2013.

¹¹ <https://beschermingen.onroerend-erfgoed.be/object/id/OL000141/>

¹² Cosyns e.a. 2013: 11.

Enkele CAI-nummers (52208, 52218 en 51832) zijn locaties van Romeinse wegen. CAI-locatie 52899 betreft de vindplaats van een vroeg-Romeinse weg en waterput en greppeltjes en paalkuilen uit de late ijzertijd.

Verder werden ook enkele resten van bebouwing aangetroffen. CAI-locatie 51953 zou een Romeinse schoormuur zijn; CAI-locatie 159443 betreft Romeinse 'substructies' (sic) en op CAI-locatie 159599 zouden volgens een vondstmelding sporen van Romeinse bewoning zijn.

CAI-locatie 700389 betreft een afval- of beerput uit de midden-Romeinse periode en een muurfundering en de aanzet van een apsis uit de midden-Romeinse tijd, op dewelke een middeleeuwse of postmiddeleeuwse muur gemetseld is.

Op de CAI-locaties 162837, 165055 en 165057 zijn concentraties van schrijftabletten uit de midden-Romeinse tijd aangetroffen. CAI-locatie 700402 betreft stortlagen uit de Romeinse tijd die aardewerk, bouw materiaal, keukenafval en glas bevatten. CAI-locatie 51842 is een vondstenconcentratie uit de Romeinse tijd met terracottabeeldjes in witte pijp-aarde.

Op CAI-locatie 51905 werd een Merovingisch inhumatiegraf aangetroffen.

CAI-locatie 207960 geeft het verloop van de middeleeuwse stadsomwalling weer met op CAI 207934 de Hasseltsepoort.

1.3.3 Cartografie

Op de Ferrariskaart (1771-1778) is op de plaats van het projectgebied een omhaagde tuin afgebeeld (fig. 1.6). Het verloop van de Romeinse muur is duidelijk weergegeven.

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Vandermaelenkaart (1846-1854) is het projectgebied onbebouwd (fig. 1.7 en fig. 1.8). Op de Vandermaelenkaart is het tracé van de Romeinse stadsmuur duidelijk weergegeven.

Fig. 1.6: Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 1.7: Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied.

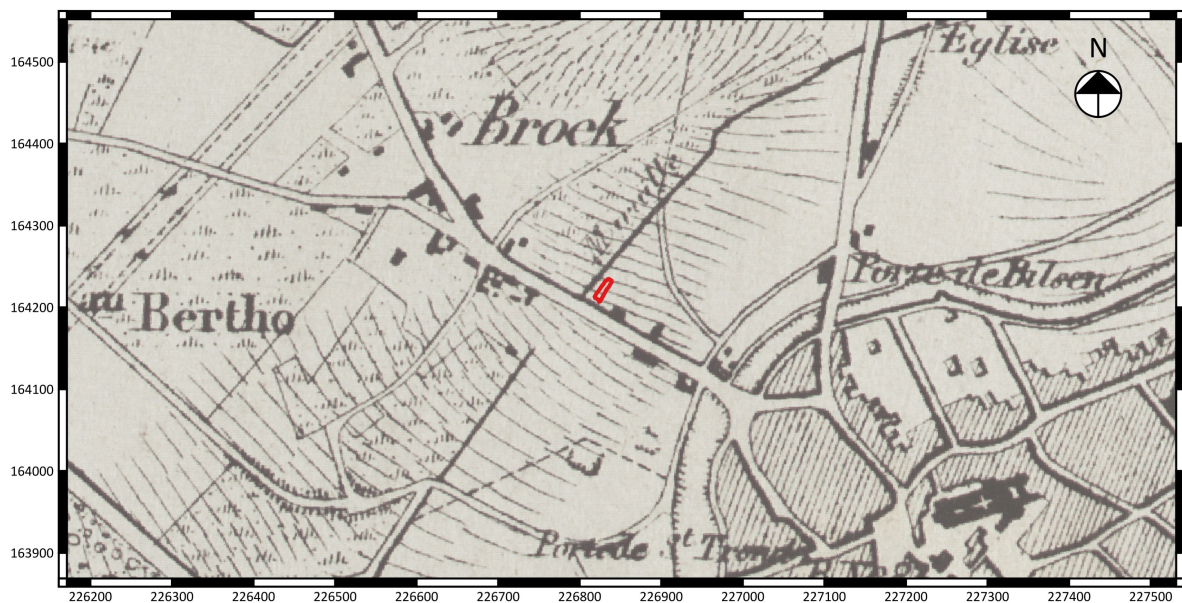

Fig. 1.8: Uitsnede uit de Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied.

1.4 Onderzoeksoopdracht en vraagstellingen

Er werden geen specifieke onderzoeksvragen geformuleerd in de bijzondere voorwaarden.

Hoofdstuk 2 Werkmethode

Na het uitbreken van de fundering van de af te breken woning werd het onderliggende vlak machinaal opgeschoond en aangelegd en manueel bijkomend opgeschoond.

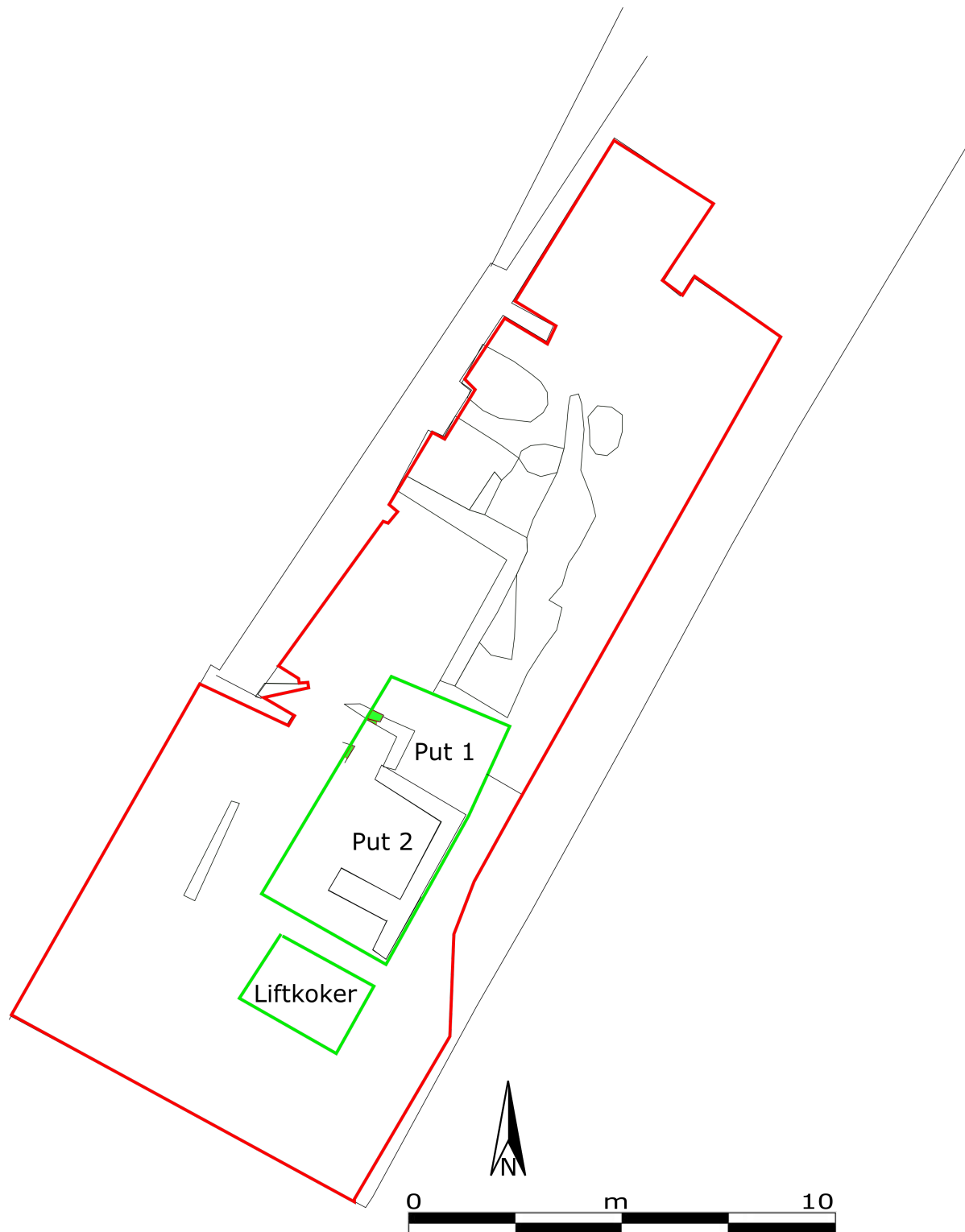

Fig. 2.1: Het puttenplan.

Na de registratie van het vlak waarbij de aangetroffen bodemsporen werden opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven¹³ werden de twee voorziene regenwaterputten (put 1 en put 2 op fig. 2.1) en de liftkoker uitgegraven. In de meest noordelijk gelegen put konden twee profielwanden worden opgeschoond en geregistreerd (profiel 1 in bijlage 4); de derde profielwand was verstoord door een rioleringsbuis. In deze put werd de natuurlijke bodem bereikt op een diepte van 87.79 m TAW. De middelste put werd aangelegd tot op de vloer (87,04 m TAW) van een aangetroffen keldertje van de afgebroken woning (fig. 2.2). In de derde put, de liftkoker, werd de natuurlijke bodem niet bereikt (profiel 2 in bijlage 4).

Artefacten werden per context ingezameld en verpakt.

Er werden geen sporen gecoupeerd aangezien het aangelegde vlak de aanzet van de nieuwe fundering vormt zodat het principe van behoud in situ toegepast kon worde. De bijzondere voorwaarden stipuleerden bovendien enkel een begeleiding der werken.

De contouren van het onderzoeksgebied, de sporen, de aangelegde putten en de maaiveldhoogtes werden digitaal topografisch ingemeten.

Fig. 2.2: Uitgraven van het keldertje.

¹³ Voor de beschrijving van de individuele sporen wordt verwezen naar de sporeninventaris (bijlage 3).

Hoofdstuk 3 Analyse

3.1 Lithostratigrafische en bodemkundige opbouw

Het projectgebied bevindt zich in een bebouwde zone (OB) en werd bijgevolg niet gekarteerd (fig. 3.1). Volgens de gegevens van de bodemkaart komen in de nabijheid van het projectgebied lemige zandgronden (Sax) en gronden op lemig materiaal (Abp, Agp en AFp) voor.

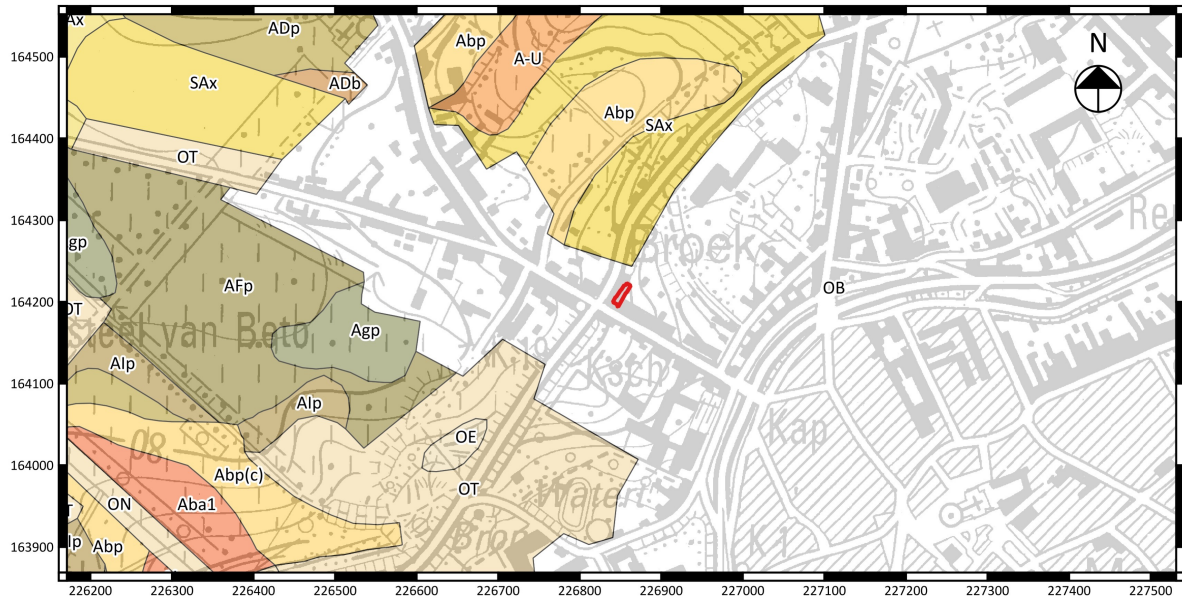

Fig. 3.1: Uitsnede van de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (©Databank Ondergrond Vlaanderen).

3.2 Het sporen- en vondstenbestand

Er werden in totaal 7 sporen geregistreerd (fig. 3.2 en 3.3). Vrijwel de volledige oppervlakte van de werkput bleek verstoord te zijn door recente sporen en resten van het afgebroken huis. In het noordwesten van de werkput werden 15 scherven laatmiddeleeuws reducerend en oxiderend gebakken aardewerk aangetroffen in een laag (S1) die oversneden wordt door recentere verstoringen (fig. 3.4 en 3.5). Het betreft een gevlekt, geelgrijze laag.

Een nabij gelegen kuil (S2) kan op basis van de zeer scherpe aflijning en de donkere vulling met steenkoolfragmentjes als recent worden beschouwd.

Bijna aan de straatzijde werd een nog redelijk intact keldertje (S6) van het afgebroken huis aangetroffen. Het was volgestort met recent bouwpuin. Dit werd gedeeltelijk verwijderd in functie van de plaatsing van een regenwaterput (put 2 op fig. 2.1). Op de bodem van het keldertje bevonden zich ceramiektegels (30x30 cm) (fig. 3.6). De ingang tot de kelder bevond zich aan de westzijde (fig. 3.7). De twee bovenste traptredes staken zichtbaar uit boven het aangelegde vlak; de onderzijde van de trap werd gedeeltelijk aangetroffen op de locatie van de meest noordelijk uitgegraven regenwaterput.

Fig. 3.2: Sporenplan.

In de opgeschoonde en geregistreerde profielen in de aangelegde putten ten noorden en ten zuiden van dit keldertje (respectievelijk put 1 en de put van de liftkoker: fig 2.1 en profiel 1 en 2 in bijlage 4) werden geen archeologisch relevante sporen aangetroffen. In profiel 1 (de west- en de noordwand in put 1) bevonden zich onder een recente verstoorde laag twee lagen die op basis van hun zeer

scherpe aflijning tevens als recent worden geïnterpreteerd. Mogelijk betreft het ophogings- of egalisatielagen. Deze werden doorsneden door een zeer scherp afgelijnde, rechthoekige kuil met in de vulling steenafval, steenkolen en bakstenen. Centraal in deze kuil was een rioolbuis uitgegraven. Door de aanwezigheid van deze NO-ZW-georiënteerde rioolbuis was de oostwand van put 1 verstoord. De zuidwand en de zuidzijde van de oostwand grensden aan het aangetroffen keldertje van de recent afgebroken woning op het perceel.

In profiel 2 in de put voor de liftkoker was de oostwand verstoord door de aanwezigheid van de NO-ZW-georiënteerde rioolbuis. In de overige wanden werd enkel een vrij homogeen en recent pakket bruine zandleem aangetroffen.

Fig. 3.3: Overzichtsfoto.

Fig. 3.4: Laag S1

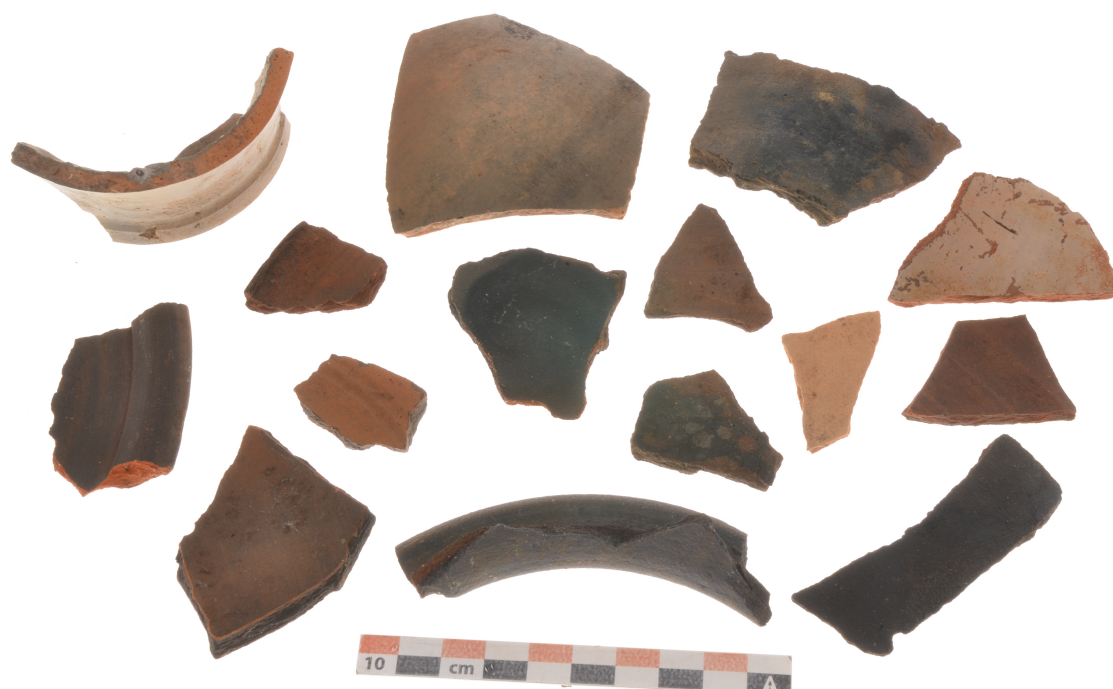

Fig. 3.5: Scherven uit laag S 1.

Fig. 3.6: Vloer in ceramiektegels in het keldertje.

Fig. 3.7: Keldertje met rechts de gedeeltelijk vrijgelegde trap.

Hoofdstuk 4   Besluit

Conform art. 4 § 2 van het Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003), 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006), 27 maart 2009 (B.S. 15.5.2009) en 18 november 2011 (B.S. 13.12.2011) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Wegens de voorziene nieuwbouw op een perceel dat aan de westzijde begrensd is door de hier goed bewaarde Romeinse stadsmuur worden eventuele archeologische waarden in de ondergrond bedreigd. Daarom werd een archeologische evaluatie van het terrein uitgevoerd door middel van een begeleiding der werken. Uit de resultaten van het veldwerk bleek dat er zich geen bedreigde archeologische waarden bevinden binnen de grenzen van het projectgebied. Gezien de zeer beperkte bewaarde omvang van de laag met laatmiddeleeuwse scherven, die zwaar verstoord is door recentere ingrepen in de bodem, wordt deze niet als archeologisch waardevol beschouwd. Er werden dan ook geen aanbevelingen geformuleerd voor eventueel verder archeologisch onderzoek.

Bij eventuele vrijgave het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- *het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 18 november 2011 (BS 08.06.1999, 24.03.2003, 07.06.2006, 15.5.2009 en 13.12.2011)*
- *en het besluit van de Vlaamse regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003, 23 juni 2006, 9 mei 2008, 4 december 2009, 1 april 2011 en 10 juni 2011*

van toepassing, meer bepaald voor de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

Bibliografie

COSYNS P., SFINGOPOULOS S., VANDEWAL S. & VAN RECHEM H., 2013, *Bouwmeesters voor de goden. Een Romeins tempelcomplex aan de Keversstraat, Tongeren*, Tongeren.

VANVINCKENROYE W., 1975, *Tongeren Romeinse stad*, Tongeren.

VYNCKIER G., DE BIE M. & VANDERHOEVEN A., 1995, Tweede opgravingscampagne bij de Elfde Novemberwal te Tongeren, in: *Notae Praehistoricae* 15, 137-139.

Bijlage 1 Sporeninventaris

Afkortingen:		Kleur:		Kleur:		Textuur:		Bijmenging:		Vondsten:	
Aflijning:		L-	Licht	gevl.	gevekt	Re	Redelijk	Bio	Bioturbatie	An	Andere
		D-	Donker	gelg.	gelaagd	Ze	Zeer	Hu	Humus	Bo	Bouwceramiek
Re	Redelijk			gebr.	gebrokkeld			Glau	Glauconiet	Ce	Ceramiek
Ze	Zeer	Br	Bruin	hom.	homogeen	Za	Zacht	BC	Bouwceramiek	Fa	Faunaresten
		Gl	Geel	het.	hetrogeen	Ha	Hard	KM	Kalkmortel	Fl	Floraresten
S	Scherp	Go	Groen			Va	Vast	CM	Cementmortel	Gl	Glas
D	Diffuus	Gr	Grijs	m.	met	Lo	Los	ZM	Zandmortel	Ku	Kunststof
		Or	Oranje	k.	kern			HK	Houtskool	Le	Leder
Sl	Slecht	Rd	Rood	r.	rand	Z	Zand	Fe	IJzerconcreties	Li	Litisch materiaal
Go	Goed	Wt	Wit			L	Leem	Fe-slak	IJzerslak	Me	Metaal
		Zw	Zwart	vl.	vlekken	K	Klei	FeZS	IJzerzandsteen	Mu	Munt
Var	Variabel	Bl	Blauw	sp.	spikkels	V	Veen	Mg	Mangaan	Na	Natuursteen
Nat	Niet af te lijnen	Pr	Purper	lg.	lagen			ZS	Zandsteen	Pi	Pijpaarde
		Rz	Roze	lgs.	laagjes			KZS	Kalkzandsteen	St	Staalname
				br.	brokken			KS	Kalksteen		
				fi.	fibers			LS	Leisteen		
				to.	tongen			NS	Natuursteen		
				wi.	wiggen			KW	Kwarts		
				le.	lenzen			SK	Steenkool		
								VL	Verbrande leem		

Spoor	Werkput	Vlak	Aard	Vorm / Verband	Aflijning / Bewaring	Kleur	Textuur / Materiaal	Bijmenging	Vondsten	Afmetingen LxBxH (cm.)	Datering	Opmerkingen
1	1	1	Laag		ReD	DGI-Gr	ReZaVa Z>L		Ce,			
2	1	1	Recente kuil		ZeS	DGr	ReZaVa	SK		100x78x	Onbepaald	
3	1	1	onderzijde fundering		ReSl		BS m. Gr KM			95x30x	Onbepaald	

Het archeologisch onderzoek aan de Caesarlaan te Tongeren

Spoor	Werkput	Vlak	Aard	Vorm / Verband	Aflijning / Bewaring	Kleur	Textuur / Materiaal	Bijmenging	Vondsten	Afmetingen LxBxH (cm.)	Datering	Opmerkingen
4	1	1	onderzijde fundering		ReSl		BS			x60x	Onbepaald	
5	1	1	onderzijde fundering		Variabel		m. CM			x40x	Onbepaald	
6	1	1	Fundering		ZeGo		BS m. Ha LGr KM				Onbepaald	Kelder
7	1	1	trap								Onbepaald	

Bijlage 2 Vondsteninventaris

Totaal: 15

Spoorinformatie	Spoornummer	Spoortype	Depositietype	Datering Vulling						N	MAE	M (gr)
	1	Laag								15		
Ceramiek	Materiaal	Vorm	Datering	Opmerkingen	Rand	Wand	Bodem	Additieven	Arch. vol.	15		
2015-312-S1-Ce51	Wielgedraaid (P)ME oxiderend gebakken		Laat-Middeleeuws		1	10	2			13		
2015-312-S1-Ce52	Wielgedraaid (P)ME reducerend gebakken		Laat-Middeleeuws		1	1				2		

Bijlage 3 Fotoinventaris

<div><div>Vergunningsnummer</div><div>(F)oto, (O)verzicht, (PR)ofiel, (V)lak, (C)oupe, (D)etail, (W)erkfoto, (V)ondst, ...</div><div>2015-312-OVERZICHT-FO — Volgnummer</div><div>(S)poor, (PR)profiel, (SL)euf, (W)erk(P)ut, (L)osse(V)ondst, (P)aleo(B)oring, (M)etaal(D)etectie, ...</div></div>			
2015-312-OVERZICHT-FO-1	2015-312-OVERZICHT-FO-37	2015-312-PR1-FPR-1	2015-312-PR2-FPR-3
2015-312-OVERZICHT-FO-2	2015-312-OVERZICHT-FO-38	2015-312-PR1-FPR-2	2015-312-PR2-FPR-4
2015-312-OVERZICHT-FO-3	2015-312-OVERZICHT-FO-39	2015-312-PR1-FPR-3	2015-312-PR2-FPR-5
2015-312-OVERZICHT-FO-4	2015-312-OVERZICHT-FO-40	2015-312-PR1-FPR-4	2015-312-PR2-FPR-6
2015-312-OVERZICHT-FO-5	2015-312-OVERZICHT-FO-41	2015-312-PR1-FPR-5	2015-312-PR2-FPR-7
2015-312-OVERZICHT-FO-6	2015-312-OVERZICHT-FW-1	2015-312-PR1-FPR-6	2015-312-S1-FV-1
2015-312-OVERZICHT-FO-7	2015-312-OVERZICHT-FW-2	2015-312-PR1-FPR-7	2015-312-S1-FV-2
2015-312-OVERZICHT-FO-8	2015-312-OVERZICHT-FW-3	2015-312-PR1-FPR-8	2015-312-S1-FV-3
2015-312-OVERZICHT-FO-9	2015-312-OVERZICHT-FW-4	2015-312-PR1-FPR-9	2015-312-S1-FV-4
2015-312-OVERZICHT-FO-10	2015-312-OVERZICHT-FW-5	2015-312-PR1-FPR-10	2015-312-S1-FV-5
2015-312-OVERZICHT-FO-11	2015-312-OVERZICHT-FW-6	2015-312-PR1-FPR-11	2015-312-S1-FV-6
2015-312-OVERZICHT-FO-12	2015-312-OVERZICHT-FW-7	2015-312-PR1-FPR-12	2015-312-S1-FV-7
2015-312-OVERZICHT-FO-13	2015-312-OVERZICHT-FW-8	2015-312-PR1-FPR-13	2015-312-S2-FV-1
2015-312-OVERZICHT-FO-14	2015-312-OVERZICHT-FW-9	2015-312-PR1-FPR-14	2015-312-S2-FV-2
2015-312-OVERZICHT-FO-15	2015-312-OVERZICHT-FW-10	2015-312-PR1-FPR-15	2015-312-S3-FV-1
2015-312-OVERZICHT-FO-16	2015-312-OVERZICHT-FW-11	2015-312-PR1-FPR-16	2015-312-S3-FV-2
2015-312-OVERZICHT-FO-17	2015-312-OVERZICHT-FW-12	2015-312-PR1-FPR-17	2015-312-S3-FV-3
2015-312-OVERZICHT-FO-18	2015-312-OVERZICHT-FW-13	2015-312-PR1-FPR-18	2015-312-S3-FV-4
2015-312-OVERZICHT-FO-19	2015-312-OVERZICHT-FW-14	2015-312-PR1-FPR-19	2015-312-S3-FV-5
2015-312-OVERZICHT-FO-20	2015-312-OVERZICHT-FW-15	2015-312-PR1-FPR-20	2015-312-S3-FV-6
2015-312-OVERZICHT-FO-21	2015-312-OVERZICHT-FW-16	2015-312-PR1-FPR-21	2015-312-S3-FV-7
2015-312-OVERZICHT-FO-22	2015-312-OVERZICHT-FW-17	2015-312-PR1-FPR-22	2015-312-S3-FV-8
2015-312-OVERZICHT-FO-23	2015-312-OVERZICHT-FW-18	2015-312-PR1-FPR-23	2015-312-S3-FV-9
2015-312-OVERZICHT-FO-24	2015-312-OVERZICHT-FW-19	2015-312-PR1-FPR-24	2015-312-S4-FV-1
2015-312-OVERZICHT-FO-25	2015-312-OVERZICHT-FW-20	2015-312-PR1-FPR-25	2015-312-S4-FV-2
2015-312-OVERZICHT-FO-26	2015-312-OVERZICHT-FW-21	2015-312-PR1-FPR-26	2015-312-S5-FV-1
2015-312-OVERZICHT-FO-27	2015-312-OVERZICHT-FW-22	2015-312-PR1-FPR-27	2015-312-S5-FV-2
2015-312-OVERZICHT-FO-28	2015-312-OVERZICHT-FW-23	2015-312-PR1-FPR-28	2015-312-S6-FV-1
2015-312-OVERZICHT-FO-29	2015-312-OVERZICHT-FW-24	2015-312-PR1-FPR-29	2015-312-S6-FV-2
2015-312-OVERZICHT-FO-30	2015-312-OVERZICHT-FW-25	2015-312-PR1-FW-1	2015-312-S6-FV-3
2015-312-OVERZICHT-FO-31	2015-312-OVERZICHT-FW-26	2015-312-PR1-FW-2	2015-312-S6-FV-4
2015-312-OVERZICHT-FO-32	2015-312-OVERZICHT-FW-27	2015-312-PR1-FW-3	2015-312-S6-FV-5
2015-312-OVERZICHT-FO-33	2015-312-OVERZICHT-FW-28	2015-312-PR1-FW-4	2015-312-S6-FV-6
2015-312-OVERZICHT-FO-34	2015-312-OVERZICHT-FW-29	2015-312-PR1-FW-5	2015-312-S6-FV-7
2015-312-OVERZICHT-FO-35	2015-312-OVERZICHT-FW-30	2015-312-PR2-FPR-1	2015-312-S6-FV-8
2015-312-OVERZICHT-FO-36	2015-312-OVERZICHT-FW-31	2015-312-PR2-FPR-2	2015-312-S6-FV-9

Het archeologisch onderzoek aan de Caesarlaan te Tongeren

2015-312-S6-FV-10

2015-312-S6-FV-11

2015-312-S7-FV-1

2015-312-S7-FV-2

2015-312-S7-FV-3

2015-312-S7-FV-4

2015-312-S7-FV-5

2015-312-S7-FV-6

2015-312-S3_S4-FV-1

2015-312-S7_S6-FV-1

2015-312-S7_S6-FV-2

2015-312-S7_S6-FV-3

2015-312-S7_S6-FV-4

2015-312-S7_S6-FV-5

2015-312-S7_S6-FV-6

2015-312-S7_S6-FV-7

Bijlage 4 Coupetekeninginventaris

